

OBSAH :

REGIONÁLNA POLITIKA :Eurofondy, investičné stimuly
a regionálne rozdiely Dušan Sloboda**ZDRAVOTNÍCTVO :**Nezdravé nápady ministerstva
zdravotníctva Ondrej Dostál**EKONOMIKA :**Cena benzínu ako téma pre politikov
Marcel Vlňa**INFORMÁCIA :**Na obranu slobodného trhu
Peter Gonda

EUROFONDY, INVESTIČNÉ STIMULY A REGIONÁLNE ROZDIELY Dušan Sloboda

„Na podporu svojho celkového harmonického vývoja únia rozvíja a uskutočňuje činnosti vedúce k posilňovaniu svojej hospodárskej, sociálnej a územnej súdržnosti. Únia sa najmä zameriava na znižovanie rozdielov medzi úrovňami rozvoja rôznych regiónov a zaostalosti najviac znevýhodnených regiónov,“ tak znie jeden z vägne formulovaných utopických cieľov EÚ. A odhodlanie plniť ho nechýba ani našim politikom, či už sa považujú za pravicu alebo ľavicu. Vravia nám svorne, že problémom sú regionálne rozdiely a treba ich znižovať. Vravia nám, že majú páky, ako ich zmierniť. Vravia nám, že zastavia ich prehlbovanie svojimi rozhodnutiami a politikou prerozdelenia eurofondov či investičných stimulov do regiónov. Naozaj?

Dzurindova vláda a eurofondy

„Vláda bude vytvárať rámcové podmienky pre zastavenie narastania regionálnych rozdielov a ich postupné znižovanie,“ húdla si vláda Mikuláša Dzurindu vo svojom programovom vyhlásení v roku 2002. Vláda označovaná za pravícovú tak len prebrala rétoriku, ktorá je v kurze v EÚ. Teda v bloku, ku ktorému sme sa počas jej vládnutia pripojili. K bloku, ktorého „jadro“ má problémy so svojim sociálnym modelom a deficitmi verejných financií, no ľúbivo prerozdeľuje tretinu eurorozpočtu na regionálnu politiku. Ako bola táto, v eurospeaku zvaná politika súdržnosti, aplikovaná počas minulej vlády?

Analýza prerozdelenia zdrojov pre schválené projekty v rámci Lokálnej infraštruktúry, teda jednej z priorit operačného programu Základná infraštruktúra, nevyznieva veru v prospech znižovania regionálnych rozdielov. Ak sa pozrieme na príspevky, ktoré ministerstvo výstavby a regionálneho rozvoja z eurofondov a štátneho rozpočtu poskytlo na realizáciu projektov, zisťujeme, že najviac zväčša nezískali okresy s najvyššou nezamestnanosťou, teda tie „najzaostalejšie“. V prvej desiatke podľa výšky podpory z eurofondov v prepočte na obyvateľa

sa z okresov s nezamestnanosťou nad 20% nachádzajú len Veľký Krtíš, Sobrance a Rimavská Sobota, zato medzi najpodporovanejšími nájdeme i okres Dunajská Streda, ktorý má podpriemernú mieru nezamestnanosti. Svoju rolu tu zjavne zohrala i politická príslušnosť poskytovateľa eurofondov (ministerstvo vedené nominantmi za SMK) a ich konečných prijímateľov (samosprávy na čele so starostami a primátormi za SMK).

Namieste je otázka, či toto má byť tá politika znižovania rozdielov, keď „rozvinutejšie“ regióny dostávajú jej prostredníctvom viac, než tie „zaostalejšie“. O korupcii a klientelizme ani nevraviac.

Ficova vláda a investičné stimuly

Ficova vláda nezaostáva a v programovom vyhlásení sa tiež hlási k znižovaniu regionálnych rozdielov. „Je spravodlivé a správne, ak na takom malom území, ako je Slovensko, sú také obrovské rozdiely medzi jednotlivými regiónmi?“ kládla si rečnícku otázku vo svojom volebnom programe v roku 2006 dnes dominantná vládna strana Smer. Sociálni demokrati si v „boji“ s regionálnymi rozdielmi určili i priority: „Smer vidí ako osobitne problematické kraje Banskobystrický, Košický a Prešovský.“

Avšak, z analýzy KI o regionálnom smerovaní investičných stimulov vyplýva, že z balíka vyše 12 miliárd korún, o poskytnutí ktorých vláda Roberta Fica dosiaľ počas svojho pôsobenia rozhodla, bola investorom v Banskobystrickom, Košickom a Prešovskom kraji, teda v troch krajoch s nadpriemernou nezamestnanosťou, určená len jedna tretina stimulov. Na strane druhej, len do samotného Trnavského kraja, ktorý má navyše podpriemernú nezamestnanosť, putujú zo štátneho rozpočtu na stimuly veľkým podnikom asi 4 miliardy korún. To je však viac, než do zmienených troch „prioritných“ krajov spolu.

Opäť vyvstáva otázka pre vládu a vládne strany, či takáto ich politika prerozdelenia štátnej podpory investorom náhodou nepri-

spieva k prehlbovaniu nimi toľko kritizovaných regionálnych rozdielov.

Módny trend

Koncept odstraňovania regionálnych rozdielov je všeobecne obľúbený. Veď čo už je na tom zlé, ak chcete „pomáhať“ ľuďom v regiónoch. Kto by protestoval? Kameňom úrazu regionálnej politiky je však jej do neba volajúca neadresnosť. Veď uznajte, nárok na podporu majú vybrané aktivity tých obyvateľov, samospráv či podnikateľov, ktorí sídlia v regióne, ktorý je považovaný za menej rozvinutý. Eurofondy však už nerozlišujú, či v danom regióne podporovať tých majetných alebo či pomáhať len ľuďom, ktorí sú skutočne v núdzi. Takáto univerzalita podpory je nesystémová a je plytvaním verejnými zdrojmi. A to, že vláda by nemala zasahovať do vzťahov medzi podnikmi na trhu poskytovaním stimulov, teda dotáciami na vytvorené pracovné miesta, rekvalifikáciu či daňovými úľavami, ale že sa má starať o zlepšovanie podnikateľského prostredia dereguláciou a znižovaním daňového a odvodového zaťaženia, asi počas éry súčasnej vlády nemá zmysel zdôrazňovať.

Absurdné divadlo

Rozdiely medzi regiónmi tu vždy boli a budú, keďže sú prirodzené a prítomné všade na svete. Boj s nimi je teda nekonečným, márnym a nezmyselným. No vidina voličských hlasov a neuveriteľného mnoho miliardového koláča, z ktorého si utrhnú i klienti vládnuccich strán, je prisilná. Divadlo v predhánaní sa, kto viac pomôže regiónom a ľuďom v nich, ktoré pred nami jeho aktéri dojímvavo hrajú, by sa mohlo zdať komické, avšak uvedomujúc si, že vstupné platíme my všetci, či už chceme alebo nie, robí z neho tragédiu. Na náš účet. Do tváre sa nám tak smejú tí, ktorým za to naivne dokonca i tlieskame.

Autor je analytik KI.

Analýzy, z ktorých autor vychádza, sú dostupné na webstránke KI v sekcii ŠTÚDIE.

NEZDRAVÉ NÁPADY MINISTERSTVA ZDRAVOTNÍCTVA

Ondrej Dostál

Vo februári prišlo ministerstvo zdravotníctva so vskutku originálnym nápadom ako ozdraviť situáciu v rezorte. Dalo do medzi-rezortov pripomienkového konania návrh novely zákona o zdravotnom poistení, ktorou sa mal zlikvidovať alebo aspoň obmedziť slobodný výber zdravotnej poisťovne pre poistencov, za ktorých platí poisťné štát. Návrh vyvolal širokú vlnu kritiky. Keď sa už zdalo, že tento pomýlený nápad zapadne prachom, prišlo v máji ministerstvo s ešte ambicióznym a absurdnejším plánom: Treba vytvoriť jednu zdravotnú poisťovňu pre všetkých a ostatné zdravotné poisťovne zlikvidovať a vyvlastniť.

V súčasnej dobe existuje na Slovensku pluralita zdravotných poisťovní. Popri dvoch štátom kontrolovaných (Všeobecná zdravotná poisťovňa a Spoločná zdravotná poisťovňa) tu pôsobi päť súkromných zdravotných poisťovní. Poistenci majú možnosť podať si prihlášku v zdravotnej poisťovni, ktorú si vyberú. Podľa februárového návrhu sa právo slobodného výberu poisťovne malo prestať vzťahovať na poistencov, za ktorých platí poistenie štát. Príslušníci ozbrojených síl, Policajného zboru, SIS, NBÚ, Zboru väzenskej a justičnej stráže, Železničnej polície, Hasičského a záchranného zboru a Colnej správy mali byť podľa návrhu povinne poistení v Spoločnej zdravotnej poisťovni. Štátni zamestnanci, deti, nezaopatrení študenti, dôchodcovia, invalidi, osoby celoročne umiestnené v zariadeniach sociálnych služieb, časť zahraničných študentov, pobratelia dávok v hmotnej núdzi a evidovaní nezamestnaní by museli byť poistení buď vo Všeobecnej zdravotnej poisťovni alebo v Spoločnej zdravotnej poisťovni.

Zrušenie slobodného výberu zdravotnej poisťovne bolo pritom v dôvodovej správe k návrhu zákona zdôvodnené iba úplne všeobecným konštatovaním, že „štát je platiteľom poisťného za najväčší okruh účastníkov verejného zdravotného poistenia, preto je opodstatnené, aby mal zvýšenú kontrolu nad finančnými prostriedkami, ktoré do systému vkladá“. Tým však nie je vysvetlené, prečo by ich mal štát pripraviť o slobodný výber zdravotnej poisťovne. Jednou z podstatných výhrad voči februárovému návrhu ministerstva bolo poukazovanie na jej diskriminačný charakter.

Ústava SR zaručuje v čl. 40 každému právo na ochranu zdravia. Toto právo i vlastnú zodpovednosť za svoje zdravie si ľudia realizujú prostredníctvom slobodného výberu lekára a v podmienkach plurality zdravotných poisťovní aj prostredníctvom slobodného výberu zdravotnej poisťovne. Navrhnutou zmenou zákona o zdravotnom poistení a obmedzením slobodného výberu zdravotnej poisťovne by štát širokým skupinám obyvateľstva uprel právo vyberať si najvhodnejšiu formu zabezpečenia svojho práva na ochranu zdravia.

Takáto zmena by urobila zo štátnych zamestnancov a z ďalších ľudí, za ktorých platí poistenie štát, občanov druhej kate-

gorie. Kým zamestnanci v súkromnom sektore by o svojej zdravotnej poisťovni naďalej rozhodovali slobodne sami, za zamestnancov v štátnej sfére by robil výber ich zamestnávateľ alebo by im právo výberu obmedzil na dve štátom kontrolované zdravotné poisťovne.

Problém by sa objavil aj pri deťoch, ktorým v súčasnosti vyberajú zdravotnú poisťovňu ich rodičia. Podľa návrhu by rodičom bolo toto právo obmedzené, čo by znamenalo vážny zásah do ich rodičovských práv a do autonómie rodiny. Diskriminačne pôsobil návrh aj voči dôchodcom, invalidom a ďalším skupinám. Štát totiž neplatí poistenie za vybrané skupiny ľudí zo zdrojov, ktoré sám vytvoril, ale z daní, ktoré získal od pracujúcich občanov, čiže aj od rodičov neploletých detí alebo od detí a vnukov súčasných dôchodcov.

Februárový nápad z dielne ministra zdravotníctva Ivana Valentoviča pôsobil teda voči poistencom diskriminačne, existovalo dokonca podozrenie, žeby bol v takejto podobe v rozpore s Ústavou SR. Možno aj preto prišlo v máji ministerstvo zdravotníctva s nápadom, ktorému diskrimináciu poistencov vyčítať nemožno. Zlikvidovaním pluralitu zdravotných poisťovní by o možnosť slobodného výberu poisťovne neboli pripravení iba niektorí poistenci, ale úplne všetci. A diskriminovaný by teda logicky nebol nikto. Aké jednoduché!

Snahy Ivana Valentoviča majú jednotné smerovanie. Pozerajú sa na zdravotníctvo socialistickými očami: idú proti pluralite, nedôverujú konkurencii a nechápu význam motivácie v ľudskom konaní.

Májová verzia svojsky rieši aj rozpor februárového návrhu s programovým vyhlásením Ficovej vlády, v ktorom sa uvádza, že „vláda presadí také právne prostredie, v ktorom všetky zdravotné poisťovne budú mať rovnocenné podmienky bez ohľadu na ich právnu formu“. Presadenie povinného poistenia poistencov, za ktorých platí poistenie štát v štátnych zdravotných poisťovniach, by bolo priamym popretím tohto záväzku z vládneho vyhlásenia. Oproti tomu zrušenie plurality zdravotných poisťovní by s vládny programom v rozpore nebolo – pre všetky poisťovne by boli vytvorené úplne rovnocenné podmienky: všetky by boli rovnako zlikvidované, ostala by len jedna.

Argumentácia májovej Správy o programe racionalizácie v systéme zdravotníctva SR je z istého hľadiska v príkrom rozpore s obsahom februárového návrhu novely zákona o zdravotnom poistení. V máji ministerstvo zdravotníctva tvrdilo, že „súkromné zdravotné pois-

ťovne vykazujú neprimerané zisky a nie je to dôsledkom nimi prezentovaného kvalitného manažmentu, ale dôsledkom cieľeného náboru poistencov a modelovania poisťného kmeňa. Finančne nároční poistenci zostávajú v štátnych zdravotných poisťovniach, ktoré im garantujú zabezpečenie plnohodnotnej zdravotnej starostlivosti.“ Pritom ešte vo februári to isté ministerstvo navrhovalo povinne presunúť všetkých finančne najnáročnejších poistencov (dôchodcovia, deti) do štátnych zdravotných poisťovní, čím by predsa podľa „májovej“ logiky ešte viac zvýhodnilo súkromné poisťovne.

V tom podstatnom však majú februárové a májové snahy Ivana Valentoviča jednotné smerovanie. Obe sa pozerajú na zdravotníctvo socialistickými očami: idú proti pluralite, nedôverujú konkurencii a nechápu význam motivácie v ľudskom konaní. Február priniesol ešte iba akúsi soft-verziu. Nútený presun veľkých skupín poistencov do štátnych poisťovní by s veľkou pravdepodobnosťou pôsobil na súkromné poisťovne likvidačne a obmedzil by konkurenčné prostredie v oblasti zdravotného poistenia. Zároveň sa malo zdravotným poisťovniam zakázať vytvárať zisk. V máji to už Valentovič s požehnaním svojho šéfa Fica rozbalil natvrdo a navrhol nielen vytvoriť prostredie, ktoré bude konkurenciu obmedzovať, ale rozhodol sa pluralitu zdravotných poisťovní úplne otvorene zlikvidovať.

Tieto snahy majú spoločný menovateľ v nedôvere v pôsobenie trhových síl, v slobodné konanie jednotlivcov a firiem, v ich schopnosť rozhodnúť sa samostatne lepšie, ako by to za nich urobili štátni úradníci. Tvrdí, že jedna zdravotná poisťovňa bude fungovať efektívnejšie ako viac zdravotných poisťovní, je popretím neustále sa opakujúcej skúsenosti s tým, aké následky pre efektivitu akejkoľvek ekonomickej činnosti má štátom garantované monopolné postavenie. Socialisti rovnako nie sú schopní pochopiť, že práve motivácia prostredníctvom zisku je najúčinnnejším prostriedkom na zefektívnenie fungovania systému. Stačí si len porovnať, ako boli k efektívnemu konaniu motivovaní manažéri štátnych podnikov v porovnaní s podnikmi so súkromnými vlastníckmi.

Uvažované zmeny by nikomu nezaručili lepšiu zdravotnú starostlivosť, ani by nevedli k efektívnejšiemu nakladaniu s prostriedkami v sektore zdravotníctva. Práve naopak, bolo by potrebné sa obávať, že oba parametre by sa v dôsledku takejto zmeny zhoršili. Štátom kontrolované poisťovne sú totiž už v súčasnom pluralitnom systéme v porovnaní so súkromnými menej efektívne a nie sú schopné garantovať vyššiu úroveň zdravotnej starostlivosti ako súkromné poisťovne. Je skoro isté, že pri jednej monopolnej štátnej poisťovni by to bolo ešte horšie.

CENA BENZÍNU AKO TÉMA PRE POLITIKOV

Marcel Vlna

Politikovi strany Smer stále trápia ceny pohonných hmôt. Pripomeňme minulo-ročnú predvolebnú kampaň, kedy sa tieňový minister financií Igor Šulaj blýsol výrokom, že štát by mohol zabrániť zvyšovaniu cien benzínu a nafty hedgingom. Možno i to prispejelo k tomu, že Robert Fico si nakoniec vybral za financmajstra radšej Jána Počiateka. Nerealizovateľnosť tejto idey totiž brala dych bez ohľadu na to, či súčasný šéf Daňového riaditeľstva SR Igor Šulaj myslel hedging (zabezpečenie, fixovanie) cien ropy alebo benzínu.

Absurdný nápad I. – hedging

Ak ropy, tak potom je problém v tom, že štát nevlastní rafinériu, v ktorej by ju mohol spracúvať. Slovnáft totiž aktuálny koalíční partneri Smeru „predali“ v roku 1995 spoločnosti Slovintegra. Momentálne nevlastní štát v rafinérii ani jednu akciu. Čo by teda s hedgovanou ropou robil? Ak myslel fixovanie cien benzínu, tak sa vynára ďalší problém. Kde by sme (my ako štát) benzín s pevnou cenou predávali? Nevlastníme maloobchodnú sieť čerpacích staníc. Benzínol totiž Fond národného majetku pod kontrolou pánov z HZDS, SNS a ZRS v roku 1995 predal spoločnosti Slovnaft. I keď Protimonopolný úrad akvizíciu nechcel schváliť, pretože veľkopredajca pohonných látok by tak získal 80%-ný podiel aj na maloobchodnom trhu, Mečiarova vláda si poradila tak, že vymenila predsedu úradu. A šťastnej budúcnosti Slovnaftu už nič nestálo v ceste. Pohľad do minulosti býva poučný. I keď deväťdesiate roky boli divoké, paralely sa objavujú i v súčasnosti.

Zisky Slovnaftu klesajú

Premiér sa nechal počuť, že sa mu nepáči, ak zároveň rastú ceny ropy i zisky rafinérskych spoločností. V každom biznise sa adekvátnosť zisku počíta ako percento z obratu. Slovnaft mal v roku 2006 tržby 121,50 miliardy korún a zisk pred zdanením 7,92 miliardy (6,5%). Zaujímavé je, že v roku 2005 tento podiel predstavoval 11,1%. Pri výrazne nižších tržbách dosiahla rafinéria výrazne vyšší zisk. Teraz môžeme hádať: mal na Slovnaft výchovný vplyv nástup novej vlády alebo pokuta, ktorú mu v roku 2005 udelilo ministerstvo financií? Spoločnosti minulý rok kvôli rastúcim cenám ropy (aj napriek posilňujúcej korune) stúpili náklady na nákup ropy o viac ako 20 miliárd korún. Čisté tržby išli hore iba o 17,8 miliardy. Ak je niečo na celom príbehu čudné, tak potom práve tento nepomer. Slovnaft naozaj mal rezervy. Z pohľadu budúcej konkurencieschopnosti firmy však nemusí byť škrtlenie ziskov výhodné.

Fico trafil vrchol

V grafe je názorne vidieť, ako si obe Dzurindove vlády odniesli vzostup svetových cien ropy. Prvá Dzurindova vláda prebrala moc 30. októbra 1998. Cena ropy vtedy bola 14,40 dolárov za barel (1 b = 159 l). Na minimum klesla v decembri 1998 (10,65 USD/b). Vtedy sa začal vzostupný trend, ktorý trval

až do 14. júla 2006, kedy dosiahla historický rekord cena americkej ropy aj ropy Brent. Po vypuknutí izraelsko-libanonskej vojny sa ich cena priblížila na dosah k 80 USD/b. Premiér Fico sa teda svojím nástupom do premiérskeho kresla 4. júla 2006 „trafil“ do vrcholu skoro 8 rokov trvajúceho trendu takmer presne. Čo nasledovalo ďalej? Cena ropy na trhu spadla v priebehu polroka o 33% a v polovici januára sa dostala na 50 USD/b a benzín k 33 Sk/l. A vláda sa tvárila, že je to aj jej zásluha. Voliči, ktorí nemajú o tvorbe cien poňatia, si to naozaj mohli myslieť. Mimochodom, ak by štát začal v auguste podľa Šulajovho plánu ropu „hedgovať“, denná strata z tejto operácie by dosahovala takmer 6 miliónov korún a benzín by sme stále tankovali za 42 Sk/l.

Absurdný nápad II. – regulácia

Vráťme sa ešte raz do minulého leta. Fico sa okamžite po nástupe k moci pustil do boja s vysokými cenami palív. Ešte v auguste sme tankovali natural aj naftu za viac ako 42 Sk/l. Na jednom z prvých rokovaní vlády nový premiér vyhlásil, že štát zvažuje tri možnosti, ako znížiť ceny palív: úpravou spotrebných daní, dohodou so Slovnaftom alebo cenovou reguláciou.

Ľudia, ktorí téme rozumujú, sa mohli začať chytať za hlavu. Regulácia cien? V žiadnom členskom štáte EÚ tento nástroj nepoznajú. Ktorá firma by tu bola ochotná predávať palivá za regulované ceny? Veď aj ten nenávidený Slovnaft predáva mimo Slovenska viac ako tri štvrtiny svojej produkcie. Prečo by ako súkromná spoločnosť nemohol vonku predávať všetok tovar? Dôsledky by boli nepredstaviteľné. Pamätáte si ešte rady áut pred „benzínkami“ počas komunizmu? Ako dlho by sa tu zdržali maloobchodné siete OMV, Jet alebo Shell? Radosť by však mali čerpacie stanice v blízkom zahraničí od Wolfsthalu cez Hodonín, Starý Hrozenkov až po tie poľské a maďarské. Nielen tie ukrajinské, ako je to už dnes. Ich tržby by rástli závažným tempom. Zároveň by vďaka spotrebným daniam stúpali príjmy tamojších vlád a klesali príjmy tej našej. Ťažko uveriť, že to premiér myslel vážne.

Iný Fico v roku 2005?

Úvaha o znížení spotrebných daní má hlavu a päť. Robert Fico to musí vedieť, pretože ako opozičný poslanec predložil vo februári 2005 spolu s Igorom Šulajom a skupinou poslancov strany Smer návrh na zníženie spotrebnej dane z minerálnych olejov. V odôvodnení sa tvrdí, že „pozitívna takéhoto opatrenia sú predovšetkým v znížení tlaku na infláciu, na úrokové miery, v stabilizácii podnikateľského prostredia a sociálnej situácie obyvateľstva“. Čo z toho dnes nie je aktuálne? Návrh je pripravený profesionálne a obsahuje aj dopad na štátny rozpočet v rokoch 2005-2007. Celkom logicky predpokladá, že pri znížení spotrebnej dane stúpne dopyt po palivách a výkonnosť hospodárstva, čo výpadok príjmov nahradí. A o koľko chceli páni poslanci daň znížiť? Pri benzíne o 90

halierov na 14,60 Sk/l a pri naftě o 1,80 na 12,70 Sk/l. Spolu s nižším výberom DPH by to pri benzíne predstavovalo zlacnenie o viac ako korunu, nafta by mohla ísť dole o 2,10.

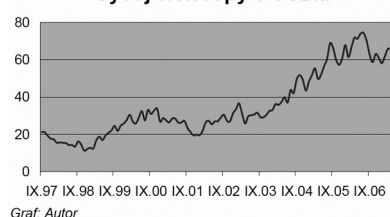
Druhá najvyššia spotrebná daň

Stará pravda: spotrebné dane a DPH tvoria viac ako polovicu konečnej ceny pohonných hmôt. Ak stojí liter benzínu 37 korún, priamo do štátnej pokladnice putuje 21,40. Keď teda najbližšie naberieť za tisícku, tak vedzte, že ste štát práve podporili sumou 578 korún. Navyše, výber spotrebných daní z minerálnych palív je nenáročný a nedochádza pri ňom k výrazným únikom. Pekné peniaze pre štát. Protihodnota pre platcov sa nedá vypátrať.

Minimálnu spotrebnú daň nám určuje EÚ. Pri benzíne je to 359 eur/1 000 litrov, pri naftě 302 eur/1 000 litrov. Keď ju minister financií Mikloš v júni 2003 naposledy upravoval (aby zvýšil zle odhadnuté príjmy štátneho rozpočtu), jedno euro stálo 41,70 korún. Už vtedy sme spĺňali minimálne úrovne, ktoré od nás pred vstupom únia požadovala. Lenže koruna sa odvtedy výrazne posilnila. Ak sme pred štyrmi rokmi zaviedli daň v prepočte 370 eur/1 000 litrov, tak v súčasnosti znamená pri benzíne rovnaká spotrebná daň (15,50 Sk/l) úžasných 460 eur/1 000 litrov, pri naftě (14,50 Sk/l) je to fantastických 430 eur/1 000 litrov. Vyššia daň na benzín sa platí len v deviatich krajinách EÚ. Pri naftě sme dokonca na druhom mieste, viac za ňu platia len Briti. To je vysvetlenie, prečo v Rakúsku kúpime palivá lacnejšie ako na Slovensku. Veru tak, kým Rakúšania platia spotrebnú daň na naftu v prepočte 10,15 Sk/l, my svojej vlasti dávame o 4,35 koruny viac.

Ak politikov trápi cena benzínu, mali by sa zamýšľať nad možnosťami, ktoré držia v rukách. Od ich vôle totiž závisí viac ako 50% konečnej ceny. Oni rozhodujú. Teoreticky, ak by sa Slovnaft rozhodol, že bude benzín na Slovensku vo svojich „čerpačkách“ predávať „sociálne“ a úplne zadarmo, i tak by sme pri stojane platili 18,45 Sk/l. Všetky tieto peniaze by išli štátu (15,50 Sk spotrebná daň a 2,95 Sk DPH). Čísla a fakty nepustia. Reformou minulej vlády sa štát rozhodol, že bude viac zďaňovať spotrebu a menej zárobky ľudí a firmám. Socialistická vláda by si to mala uvedomovať a netváriť sa pohoršene, ak bude liter benzínu zase stáť 40 korún.

Vývoj cien ropy v USD/b

Graf: Autor

Autor je nezávislý komoditný analytik.

NA OBRANU SLOBODNÉHO TRHU

Peter Gonda

Vlády a iní centrálni regulátori rôznymi formami zasahujú do osobnej slobody, súkromného vlastníctva a konkurencie. Môžu. Mnoho ľudí s tým súhlasí, viac alebo menej to akceptuje. Prijemnejšie je napríklad nechať sa omotávať „sociálnymi výhodami“ a vymeniť tlak konkurencie za „pohodlie a istotu“. Nezamyšľaným dôsledkom toho však je zvyšovaná závislosť stále viac ľudí od vlády a podkopávanie základov tradičnej morálky, na ktorých stojí západná civilizácia, vrátane dobrovoľnej solidarity a rodiny.

Zdá sa, že sa to odvíja aj od nepochopenia alebo neakceptovania toho, čo je trh. Trh je súhrn individuálnych rozhodnutí ľudí, ktoré vedú k dobrovoľným výmenám statkov medzi ponúkajúcimi a dopytujúcimi za určitú vzájomne dohodnutú hodnotu. Takéto vymedzenie jasne vyvracia mýtus nespravodlivosti trhu, kde automaticky niekto získava na úkor iného a naopak potvrdzuje prospešnosť trhu pre zúčastnené strany výmeny.

Na obranu slobodného trhu ako „hry s pozitívnym súčtom“ prichádza KI a Liberálny inštitút s knihou trinástich prednášok renomovaných klasicky liberálnych osobností, ktoré odzneli v Bratislave a Prahe: počišnú prednáškou nositeľa Nobelovej ceny za ekonómiu Jamesa Buchanana v Prahe a končiac prednáškou riaditeľa pre publikačnú činnosť z Liberálneho inštitútu Josefa Šíma v Bratislave.

Texty prednášok sú zamerané na problémy súvisiace s centrálnym regulovaním trhu a na predpoklady fungovania spontánneho poriadku v spoločnosti. Ich spoločným odrazovým mostíkom je učenie Adama Smitha o spontánne fungujúcej spoločnosti na báze individuálneho záujmu a „neviditeľnej ruky trhu“ v procese výmen a etických noriem so zainteresovanosťou na osu-

Na obranu slobodného trhu (2007)

rešpektované „hodnotové mantinely“ slobody. Slovmi Jamesa Buchanana ide o „etické minimum vzájomnej závislosti“, dané „etikou reciprocity.“ Dôvera v človeka a „spontánny poriadok s neviditeľnou rukou trhu“ s rešpektovanými pravidlami prinášajú na rozdiel od snáh centrálnych plánovačov a regulátorov nielen individuálnu slobodu a prosperitu, ale aj tlak na osobnú zodpovednosť a etické správanie sa. Nech kniha Na obranu slobodného trhu k tomu aspoň malým dielom prispieje.

Autor je ekonóm KI a spolueditor knihy Na obranu slobodného trhu.

doch iných optikou „nestranného pozorovateľa“. Anthony de Jasay cituje Smitha, že „nestranný pozorovateľ sa nemôže stotožniť s tým, keď sa niekomu niečo berie, čo je pre neho užitočné, len preto, že to môže byť rovnako alebo viac užitočné nám“. Tým dôvodí proti zásahom do vlastníckeho práva. Josef Šíma pripomína, že práve vlastnícke právo je prazákladom spontánneho poriadku v spoločnosti.

Spoliehanie sa na spontánny trhový poriadok s „neviditeľnou rukou trhu“ je preto prirodzeným prejavom dôvery v človeka, a to aj s rešpektovaním jeho dlhodobu udržiavaného „spontánneho poriadku“ v spoločnosti sú aj v nej zabudované a čo najviac

UDIALO SA:

1) Dňa 17. apríla 2007 sa analytička KI Zuzana Humajová – spoluautorka reformného školského zákona (február 2006) a autorka Stratégie reformy školstva (marec 2007) vyjadrovala k reformným zámerom ministerstva školstva. Keďže podľa nej „rezort školstva zrejme neurobí skutočnú reformu školstva, ale len kozmetické úpravy,“ neprijala ponúknuté miesto v Kurikulárnej rade ministerstva školstva.

2) Dňa 18. apríla 2007 organizovala SKOI v spolupráci s KI v Bratislave prednášku britského novinára Jamesa Bartholomewa, autora knihy *The Welfare State We're In*, ktorá bola dňa 25. apríla 2007 ocenená Sir Antony Fisher International Memorial Award, ktorú každoročne udeľuje Atlas Economic Research Foundation. James Bartholomew vystúpil na tému *Ako sociálny štát rozvracia spoločnosť*.

3) Dňa 20. apríla 2007 organizoval KI tlačovú konferenciu, na ktorej analytik KI Radvan Kazda predstavil štúdiu *Východiská reformy lesného hospodárstva v SR*. Táto štúdia, ktorá je k dispozícii na stiahnutie na webstránke KI, predstavuje pilotný vstup do problematiky opatrení vlád v oblasti upravovania vzájomných vzťahov priamych i nepriamych účastníkov činností, ktoré súvisia s využívaním lesa ako prírodného zdroja.

4) Dňa 20. apríla 2007 organizoval KI v Bratislave prednášku Stanislava Štecha,

vedúceho katedry pedagogickej a školskej psychológie Pedagogickej fakulty a prorektora Karlovej univerzity v Prahe na tému *Poslanie školy – chrániť kultúru a rozvíjať dieťa*. Prednášku nájdete na webstránke KI.

5) Dňa 23. apríla 2007 sa KI aktívne pripojil k hromadnej pripomienke k návrhu zákona o vyvlastňovaní pozemkov a stavieb s cieľom predísť budúcim aplikačným nejasnostiam navrhovaného zákona a zvýšiť právnu istotu občanov SR a iných vlastníkov pozemkov a stavieb na území SR.

6) Dňa 24. apríla 2007 sa analytik KI Radvan Kazda vyjadril k situácii v *Tichej a Kôprovej doline*. Skutočnosti, ktoré považuje za základné príčiny konfliktov v tejto oblasti, nájdete na webstránke KI.

7) Dňa 25. apríla 2007 bolo v rámci projektu *Hodnotenia ekonomických a sociálnych opatrení v regiónoch SR (HESO-Regióny)*, ktorý realizuje Inštitút INEKO, zverejnené poradie hodnotených opatrení za obdobie január-marec 2007. Jedným z hodnotiteľov je i analytik KI *Dušan Sloboda*.

8) Dňa 26. apríla 2007 prezentovala Zuzana Humajová, analytička KI pre oblasť školstva, na konferencii *Manažment školy alebo Je rodič zákazníkom školy?* konanej v Banskej Bystrici *Model hodnotenia kvality školy. Projekt prehlbovania participácie školskej komunity na procese vzdelávania*. Prezentáciu a závery z konferencie nájdete na webstránke KI.

9) Dňa 26. apríla 2007 sa na Právnickej fakulte UK v Bratislave konala *diskusia*

o euroústave. Jedným z diskutujúcich boli Ondrej Dostál, riaditeľ KI a koordinátor Iniciatívy proti európskej ústave.

10) Na siedmom ročníku Liberty Forum, ktoré v dňoch 24.-26. apríla 2007 prebiehalo vo Philadelphii (USA), získal KI v konkurencii vyše 200 think-tankov z 53 krajín sveta *Čestné uznanie v rámci Templeton Freedom Awards*, ktoré každoročne udeľuje Atlas Economic Research Foundation.

11) V apríli 2007 sa z okruhu ľudí KI v médiách nielen k aktuálnym témam vyjadrovali: Peter Zajac, Zuzana Humajová, Radvan Kazda a František Šebej. Viac nájdete na www.konzervativizmus.sk.

PRIPRAVUJEME:

1) Dňa 30. mája 2007 sa v Prahe v rezidencii primátora hlavného mesta Prahy pod záštitou Jana Zahradila, predsedu europoslanskej strany v Európskom parlamente koná konferencia s názvom *Česká a Slovenská republika – budúcnosť európskej integrácie*. Na stretnutí českých a slovenských eurorealistov, ktoré organizuje EUserver.cz v partnerstve s KI, budú KI aktívne zastupovať v jednotlivých paneloch Peter Gonda, František Šebej a Jaroslav Daniška. Viac informácií o konferencii nájdete na webstránke KI.